XII тармақ «Бекітілген терминдерге мониторинг жүргізу» тармағы бойынша атқарылған жұмыстардың қорытынды есебі

Астана, 2022 жыл

«Бекітілген терминдерге мониторинг жүргізу» атты жоба бойынша орындалған жұмыстардың

ҚОРЫТЫНДЫ ЕСЕБІ

I Жоба аясында атқарылған жұмыстар ұлттық ғылым тілін, нормативтік құжаттар, іс-қағаздар т.б. тілін жетілдіруді көздейді. Жұмыста қазақ ұлттық терминологиялық қорын қалыптастырудың теориялық және практикалық негіздері (түгендеу, жүйелеу, реттеу т.б.) басшылыққа алынып, Мемлекеттік тілді дамыту жолында кездесіп отырған қиыншылықтардың бірі – терминологиялық жүйесіздік пен терминологиялық жұмыстардың практикалық жетімсіздігін толықтыру мақсатында бекітілген терминдер, оның ішінде қоғамдық ғылымдар саласы бойынша қалыпастырылған терминжүйелердің синхронды жағдайы толық айқындалды. 1971-2014 жылдар аралығында бекітілген қоғамдық ғылымдар терминдерінің саны мен көлемі нақтыланып, оларға түгендеу жұмысы жүргізілді. Нәтижесі төмендегі суретте берілген:

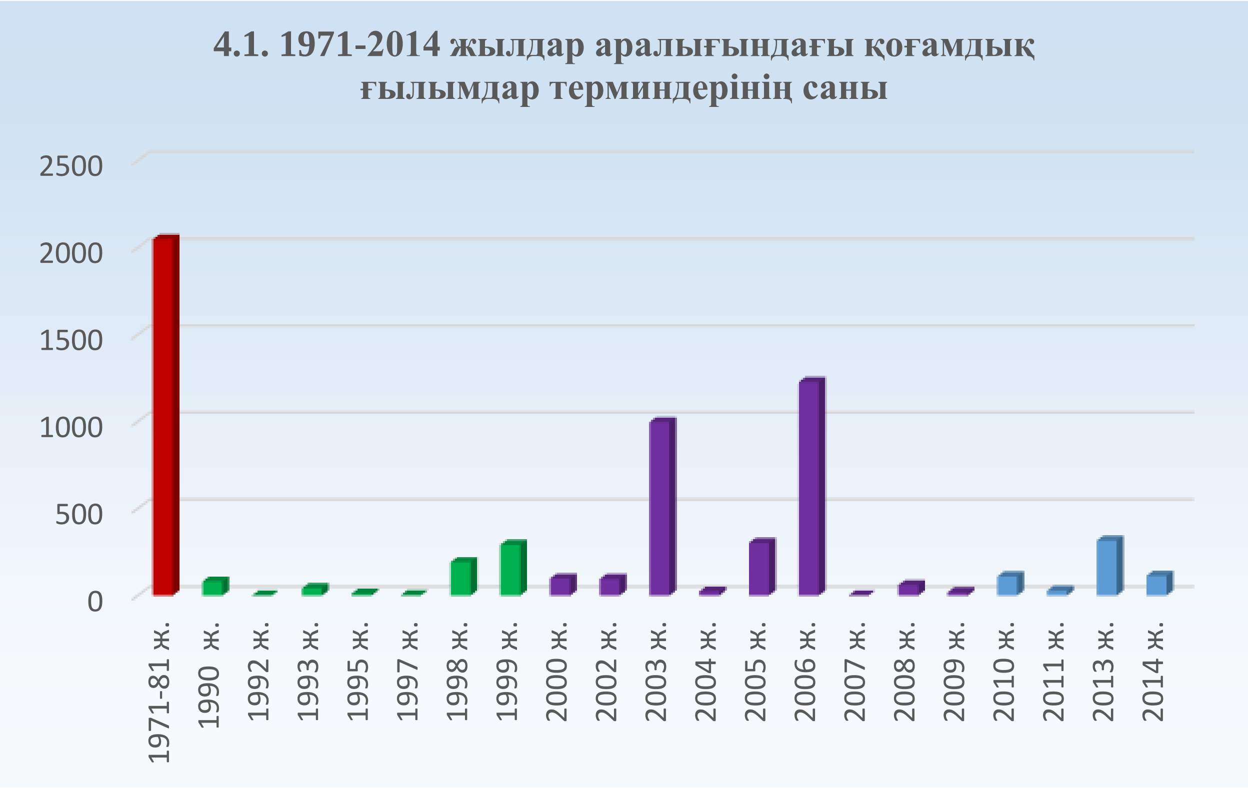

4.1 1971-2014 жылдар аралығындағы қоғамдық ғылымдар терминдерінің саны: жалпы: 6039; оның ішінде:

1971-81 – 2047; 1990 – 79; 1993 – 41; 1995 – 10; 1997 – 2; 1998 – 191; 1999 – 293; 2000 – 96; 2002 – 94; 2003 – 996; 2004 – 22; 2005 – 303; 2006 – 1225; 2008 – 59; 2009 – 18; 2010 – 108; 2011 – 27; 2013 – 316; 2014 – 112

Бұл жерде бір ескерте кететін жағдай, бірнеше термин әр жылдар бойынша да, бір жылдың көлемінде де екі немесе одан да көп қайтара

бекітілген. 1971-2014 жылдар аралғында 392 бірлік бірнеше рет қайта бекітілген (Қайталаулар файлын қараңыз). Қайталаулардың жалпы саны 831 бірлікті құрайды.

392 бірліктің 183 бірлігі дәлме дәл қайта бекітілген.

2 рет бекітілген терминдердің саны – 348, 3 рет бекітілген терминдердің саны – 41, 4 рет бекітілген терминдердің саны – 3.

Біз мониторинг жасау барысында оларға негізгі тиісті сала белгісін қойып, санаққа алдық. «Абзац» бірлігінің негізгі жататын саласы – лингвистика. Бұл термин басқа да салаларда белсенді қолданылғанымен негізі лингвистиканың термині болып табылады. Сол сияқты «Валюта кредита» термині бұрын сыртқы экономикалық қызмет, банк ісі сияқты ішкі салаларға қатысты қолданылғанымен, бұл термин экономиканың төл термині болып табылады. Мұндай қайталаулар әсіресе, 2006 жылы бекітілген терминдер тізбесінде көптеп кездеседі.

II Қоғамдық ғылымдар көптеген салаларды қамтып, түрлі терминологиялық жүйелерді құрайтыны белгілі. Әрбір терминнің саласын анықтау үшін ұғымдарды жіктеп, ұғымдарды анықтап және оларды білдіретін терминдер бір-бірімен тығыз байланыста және бірігіп терминологиялық жүйе құрайтынын ескеру қажет. Себебі, оқшауланған, тәуелсіз термин болмайды. Кез келген термин жалпы бір (немесе бірнеше) терминологиялық жүйеде белгілі бір орын мен мәнге ие болып келеді. Аталған міндетке сәйкес әрбір қоғамдық ғылымдар терминінің терминологиялық жүйесі (дефинициясына сәйкес) нақтыланып, саласы айқындалды:

2	**4.1.2**	**Терминдердің саласын айқындау:**	**6060**
		баспа ісі	**71**
		1971-81	65
		1990	0
		1992	0
		1993	0
		1995	0
		1997	0
		1998	0
		1999	1
		2000	0
		2002	0
		2003	0
		2004	0
		2005	0
		2006	3
		2007	0
		2008	0
		2009	0

		2010	0
		2011	0
		2013	0
		2014	2
		әдеб.	**664**
		1971-81	243
		1990	3
		1992	0
		1993	0
		1995	0
		1997	0
		1998	3
		1999	0
		2000	3
		2002	0
		2003	411
		2004	1
		2005	0
		2006	0
		2007	0
		2008	0
		2009	0
		2010	0
		2011	0
		2013	0
		2014	0
		әлеу.	**0**
		1971-81	0
		1990	0
		1992	0
		1993	0
		1995	0
		1997	0
		1998	0
		1999	0
		2000	0
		2002	0
		2003	0
		2004	0
		2005	0
		2006	0
		2007	0
		2008	0

		2009	0
		2010	0
		2011	0
		2013	0
		2014	0
		әскери іс	**240**
		1971-81	59
		1990	0
		1992	0
		1993	1
		1995	0
		1997	1
		1998	125
		1999	0
		2000	3
		2002	4
		2003	22
		2004	4
		2005	1
		2006	0
		2007	0
		2008	7
		2009	5
		2010	7
		2011	0
		2013	1
		2014	0
		дін.	**4**
		1971-81	2
		1990	0
		1992	0
		1993	0
		1995	0
		1997	0
		1998	0
		1999	0
		2000	0
		2002	0
		2003	0
		2004	0
		2005	2
		2006	0
		2007	0

		2008	0
		2009	0
		2010	0
		2011	0
		2013	0
		2014	0
		зац.	**477**
		1971-81	170
		1990	7
		1992	0
		1993	4
		1995	2
		1997	0
		1998	3
		1999	16
		2000	12
		2002	31
		2003	41
		2004	2
		2005	57
		2006	15
		2007	0
		2008	23
		2009	0
		2010	31
		2011	8
		2013	35
		2014	20
		кітапх.	**84**
		1971-81	76
		1990	0
		1992	0
		1993	0
		1995	0
		1997	0
		1998	0
		1999	0
		2000	0
		2002	0
		2003	8
		2004	0
		2005	0
		2006	0

		2007	0
		2008	0
		2009	0
		2010	0
		2011	0
		2013	0
		2014	0
		лингв.	**668**
		1971-81	235
		1990	0
		1992	0
		1993	0
		1995	0
		1997	0
		1998	0
		1999	0
		2000	0
		2002	0
		2003	429
		2004	0
		2005	0
		2006	2
		2007	0
		2008	0
		2009	0
		2010	0
		2011	0
		2013	0
		2014	2
		мәд. және өнер	**131**
		1971-81	113
		1990	0
		1992	0
		1993	2
		1995	0
		1997	0
		1998	4
		1999	0
		2000	4
		2002	0
		2003	2
		2004	0
		2005	1

		2006	0
		2007	0
		2008	0
		2009	0
		2010	0
		2011	0
		2013	0
		2014	5
		пед.	**126**
		1971-81	86
		1990	1
		1992	0
		1993	2
		1995	1
		1997	0
		1998	0
		1999	5
		2000	9
		2002	0
		2003	2
		2004	0
		2005	13
		2006	0
		2007	0
		2008	1
		2009	0
		2010	0
		2011	0
		2013	1
		2014	5
		психол.	**275**
		1971-81	254
		1990	0
		1992	0
		1993	0
		1995	0
		1997	0
		1998	0
		1999	2
		2000	4
		2002	0
		2003	2
		2004	0

		2005	4
		2006	0
		2007	0
		2008	3
		2009	0
		2010	2
		2011	0
		2013	4
		2014	0
		саяс.	**171**
		1971-81	83
		1990	16
		1992	0
		1993	6
		1995	0
		1997	1
		1998	1
		1999	0
		2000	13
		2002	10
		2003	11
		2004	1
		2005	6
		2006	3
		2007	0
		2008	0
		2009	4
		2010	0
		2011	0
		2013	15
		2014	1
		спорт	**2**
		1971-81	1
		1990	0
		1992	0
		1993	0
		1995	0
		1997	0
		1998	0
		1999	1
		2000	0
		2002	0
		2003	0

		2004	0
		2005	0
		2006	0
		2007	0
		2008	0
		2009	0
		2010	0
		2011	0
		2013	0
		2014	0
		тарих	**141**
		1971-81	76
		1990	1
		1992	0
		1993	0
		1995	0
		1997	0
		1998	2
		1999	0
		2000	1
		2002	0
		2003	0
		2004	0
		2005	61
		2006	0
		2007	0
		2008	0
		2009	0
		2010	0
		2011	0
		2013	0
		2014	0
		филос.	**207**
		1971-81	188
		1990	2
		1992	0
		1993	1
		1995	0
		1997	0
		1998	0
		1999	0
		2000	6
		2002	0

		2003	0
		2004	0
		2005	0
		2006	0
		2007	0
		2008	0
		2009	4
		2010	3
		2011	0
		2013	0
		2014	3
		ісжүрг.	**786**
		1971-81	196
		1990	27
		1992	0
		1993	6
		1995	3
		1997	0
		1998	4
		1999	144
		2000	14
		2002	19
		2003	20
		2004	10
		2005	70
		2006	134
		2007	0
		2008	17
		2009	1
		2010	40
		2011	5
		2013	61
		2014	15
		экон.	**1641**
		1971-81	162
		1990	7
		1992	0
		1993	15
		1995	4
		1997	0
		1998	3
		1999	113
		2000	25

		2002	31
		2003	35
		2004	5
		2005	81
		2006	1049
		2007	0
		2008	4
		2009	5
		2010	25
		2011	14
		2013	9
		2014	54
		*	**372**
		1971-81	55
		1990	16
		1992	0
		1993	4
		1995	0
		1997	0
		1998	46
		1999	10
		2000	4
		2002	0
		2003	5
		2004	0
		2005	12
		2006	22
		2007	0
		2008	3
		2009	0
		2010	0
		2011	0
		2013	190
		2014	5

III Осы кезге дейін кез келген ұлттық тілдің терминологиялық қоры үлкен үш арнаға (қоғамдық, техника, жаратылыстану) бөлінетіні айтылғанымен нақты әрбір саланың өз ішінде қандай және қанша кішісалалардан тұратыны толық шешілмеген мәселелер қатарына жатады. Оның үстіне, әсіресе соңғы кездері салааралық терминдер қатары артып келеді. Осымен байланысты қоғамдық ғылымдар қатарынан табылып жүрген, бірақ та ұғымның дефинициясына орай техника немесе жаратылыстану ғылымдарына тиесілі терминдер саны анықталды:

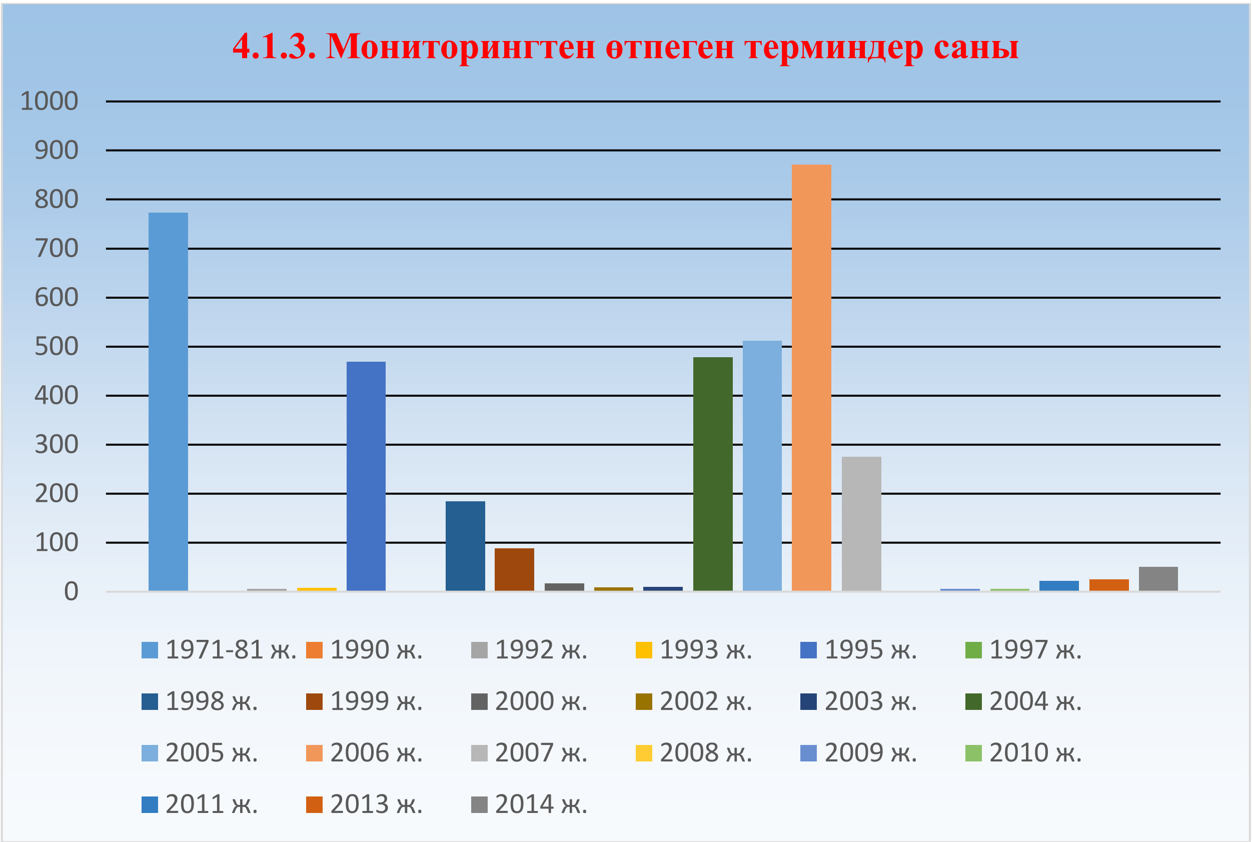

4.1.3 мониторингтен өтпеген терминдер саны: жалпы: 3809; оның ішінде:

1971-81 – 773; 1990 – 0; 1992 – 6; 1993 – 7; 1995 – 469; 1997 – 0; 1998 – 184; 1999 – 88; 2000 – 17; 2002 – 9; 2003 – 10; 2004 – 478; 2005 – 512; 2006 – 871; 2007 – 275; 2008 – 2; 2009 – 5; 2010 – 5; 2011 – 22; 2013 – 25; 2014 – 51

IV Бекітілген терминологияның құрылымдық параметрлеріне жүгіну кішітілдерде орын алған проблемаларды анықтауды көздейді және терминжасам ісімен айналысатын мамандарға, аудармашыларға аталған қиындықтарды шешудің ықтимал жолдарын ұсынуға мүмкіндік береді. Терминологияның құрылымдық ерекшеліктерін қарастырғанда, біз ең алдымен формаға назар аударамыз, яғни терминологиялық бірліктің морфологиялық құрылымына. Осы критерий бойынша арнайы лексикалық бірліктерді бірнеше құрылымдарға жіктеп көрсеттік. Терминологияны ретке келтірудің аса маңызды міндеті – термин құрылымын анықтау болып табылады. Себебі, бұл белгілі бір арнаулы білім саласы аясында терминнің сол жүйеге сай басым үлгі бойынша жасалуымен тығыз байланысты.

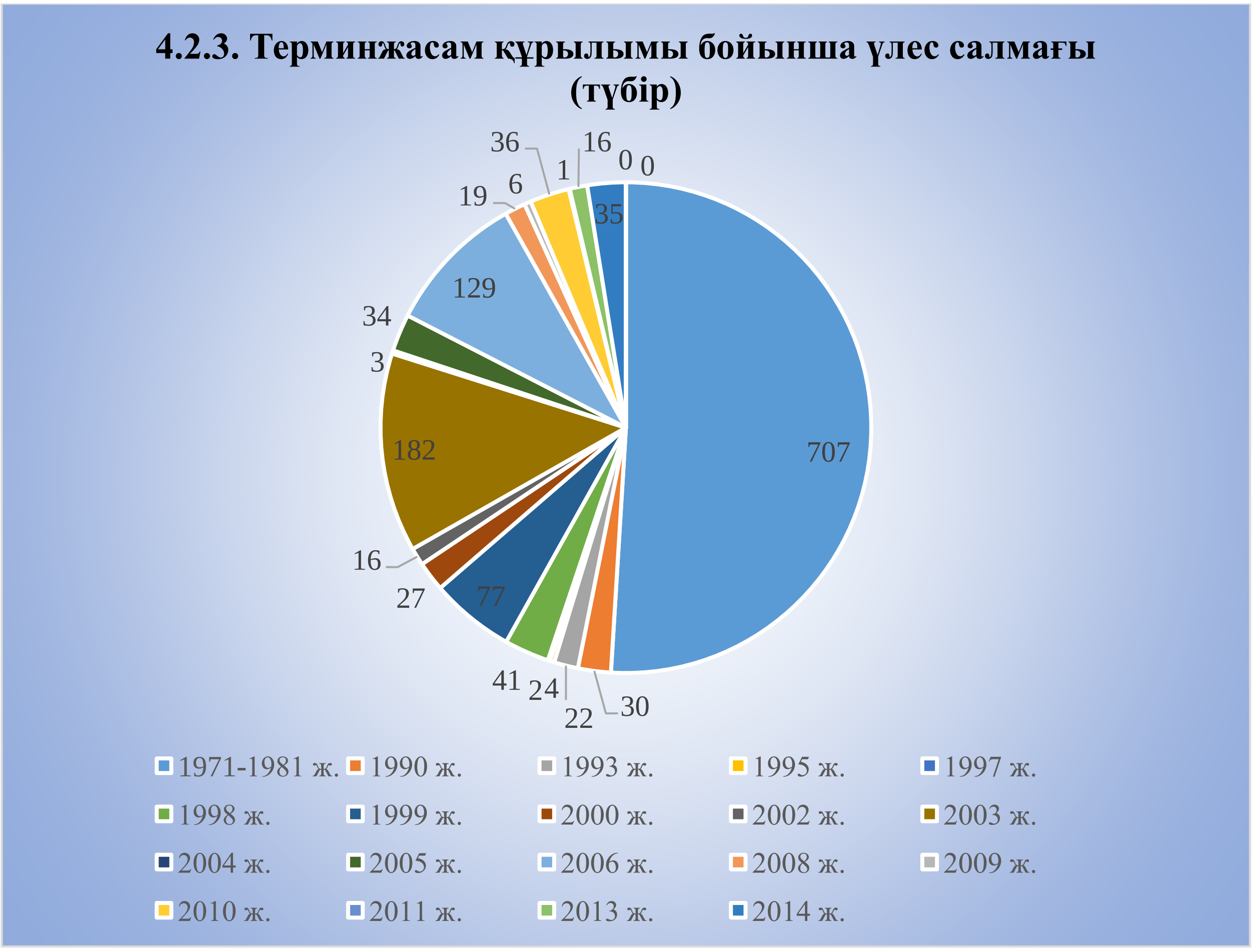

4.2.3 Терминжасам құрылымы бойынша үлес салмағы: түбір-1387

оның ішінде:

1971-81 – 707; 1990 – 30; 1992 – 0; 1993 – 22; 1995 – 4; 1997 – 2; 1998 – 41; 1999 – 77; 2000 – 27; 2002 – 16; 2003 – 182; 2004 – 3; 2005 – 34; 2006 – 129; 2007 – 0; 2008 – 19; 2009 – 6; 2010 – 36; 2011 – 1; 2013 – 16; 2014 – 35

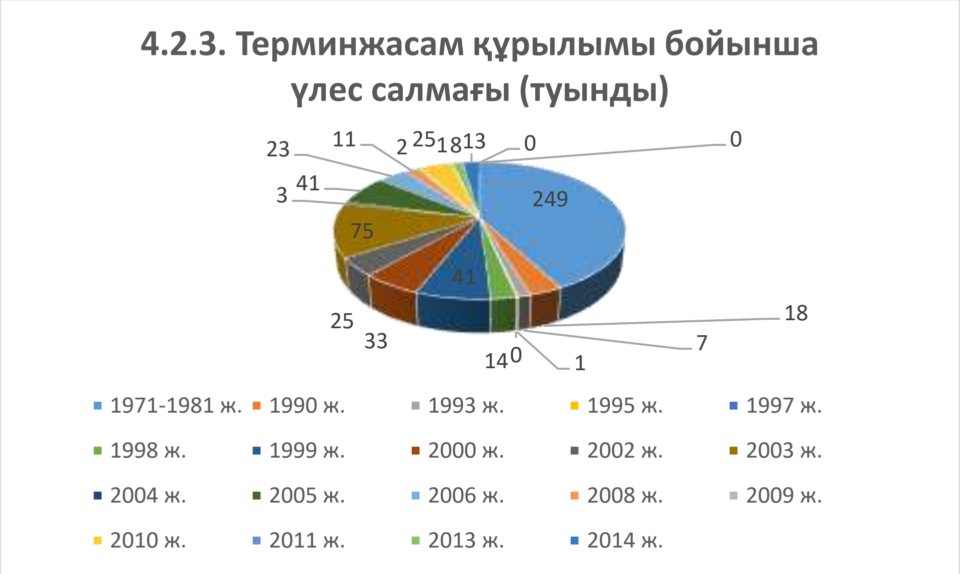

туынды-590
оның ішінде:

1971-81 – 249; 1990 – 18; 1992 – 0; 1993 – 7; 1995 – 1; 1997 – 0; 1998 – 14; 1999 – 41; 2000 – 33; 2002 – 25; 2003 – 75; 2004 – 3, 2005 – 41; 2006 – 23; 2007 – 0; 2008 – 11; 2009 – 2; 2010 – 25; 2011 – 1; 2013 – 8; 2014 – 13.

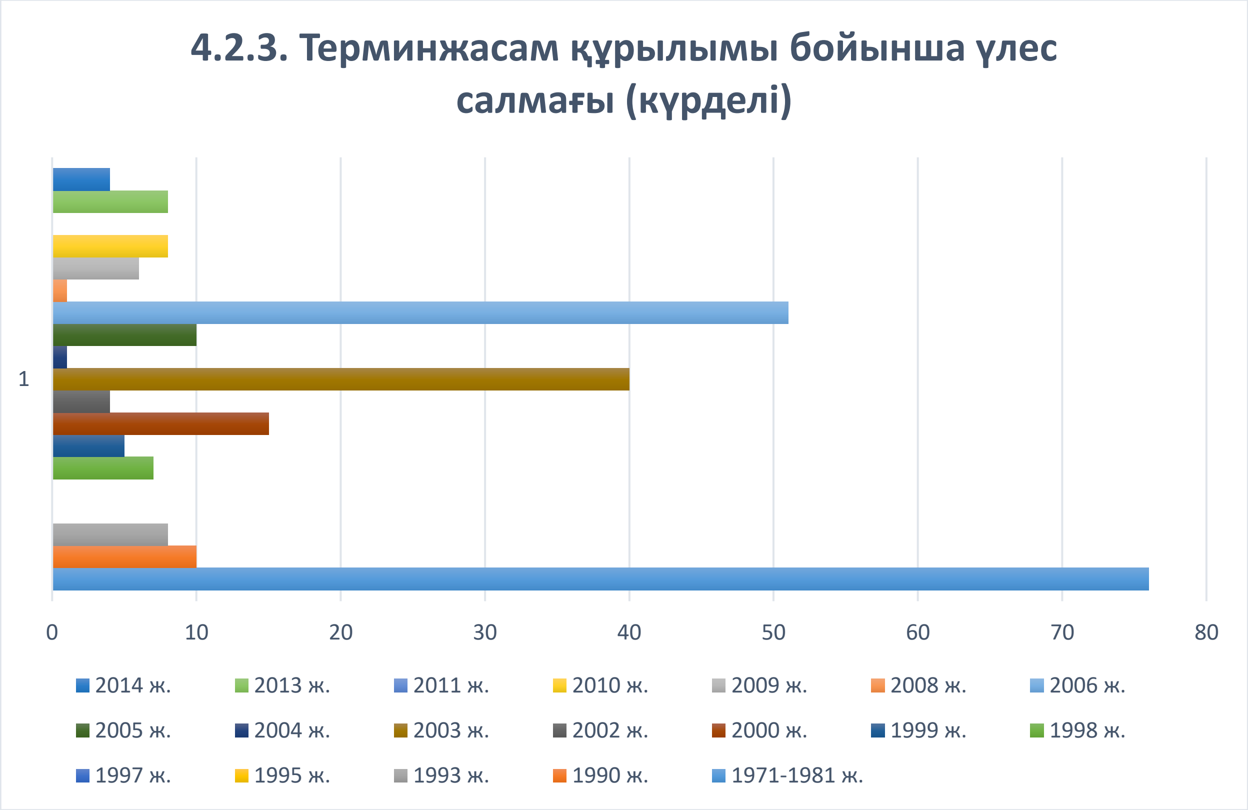

күрделі-254
оның ішінде:

1971-81 – 76; 1990 – 10; 1992 – 0; 1993 – 8; 1995 – 0; 1997 – 0; 1998 – 7; 1999 – 5; 2000 – 15; 2002 – 4; 2003 – 40; 2004 – 1, 2005 – 10; 2006 – 51; 2007 – 0; 2008 – 1; 2009 – 6; 2010 – 8; 2011 – 0; 2013 – 8; 2014 – 4

тіркесті-2545

оның ішінде:

1971-81 – 799; 1990 – 8; 1992 – 0; 1993 – 3; 1995 – 4; 1997 – 0; 1998 – 54; 1999 – 97; 2000 – 21; 2002 – 38; 2003 – 590; 2004 – 13, 2005 – 156; 2006 – 592; 2007 – 0; 2008 – 22; 2009 – 4; 2010 – 32; 2011 – 10; 2013 – 59; 2014 – 43

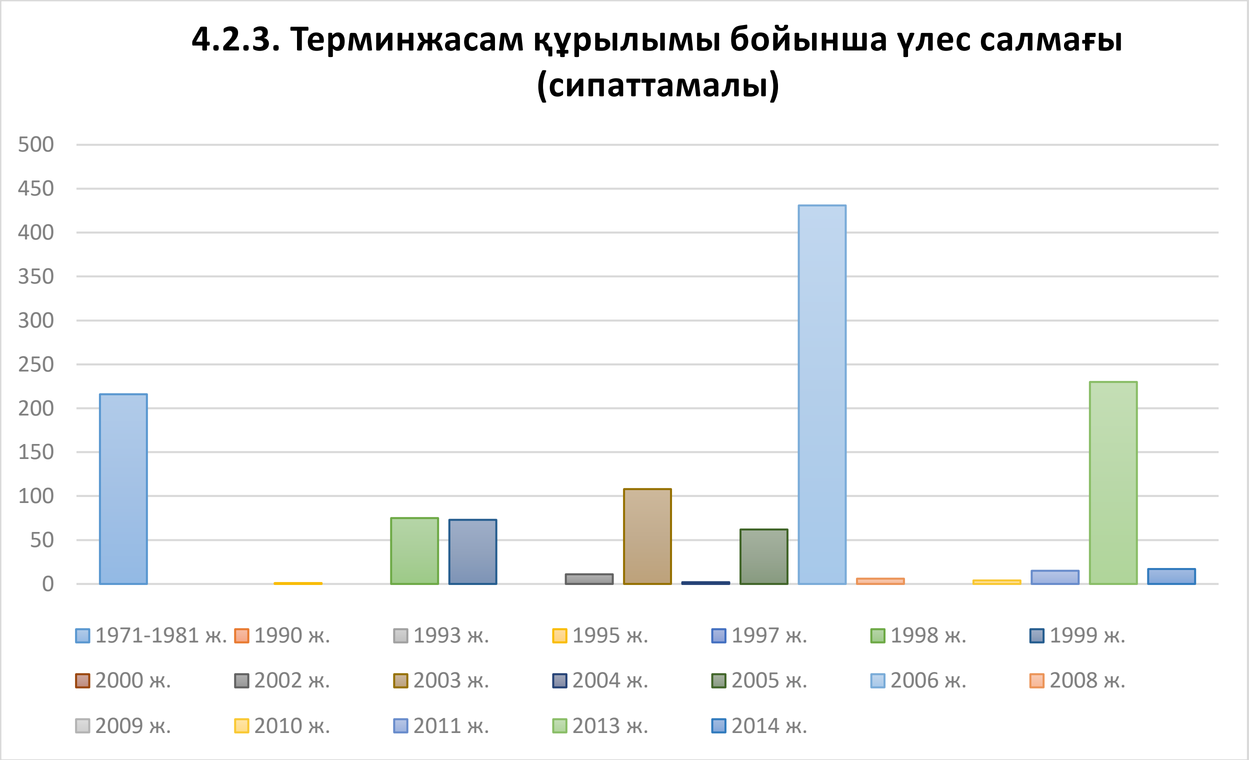

сипаттамалы-1251

оның ішінде:

1971-81 – 216; 1990 – 0; 1992 – 0; 1993 – 0; 1995 – 1; 1997 – 0; 1998 – 75; 1999 – 73; 2000 – 0; 2002 – 11; 2003 – 108; 2004 – 2, 2005 – 62; 2006 – 431; 2007 – 0; 2008 – 6; 2009 – 0; 2010 – 4; 2011 – 15; 2013 – 230; 2014 – 17

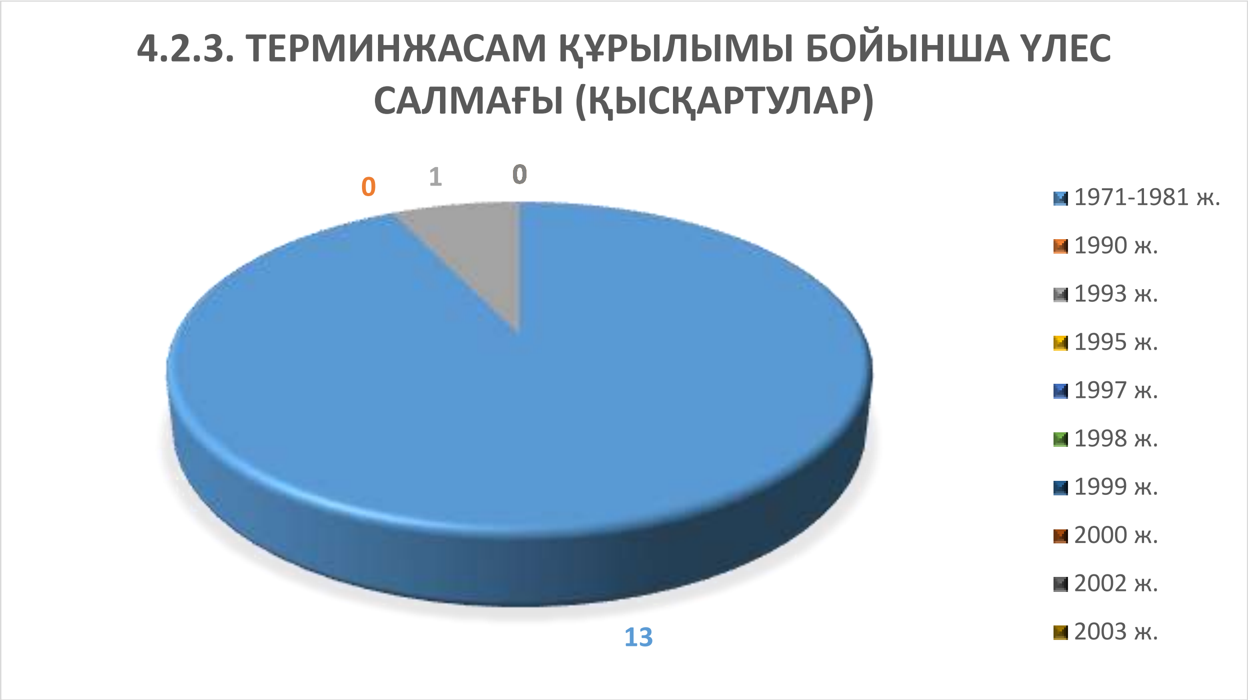

қысқартулар-14

онық ішінде:

1971-81 – 13; 1990 – 0; 1992 – 0; 1993 – 1; 1995 – 0; 1997 – 0; 1998 – 0; 1999 – 0; 2000 – 0; 2002 – 0; 2003 – 0; 2004 – 0, 2005 – 0; 2006 – 0; 2007 – 0; 2008 – 0; 2009 – 0; 2010 – 0; 2011 – 0; 2013 – 0; 2014 – 0.

V Терминология мен жеке терминдер, сондай-ақ терминологиялық жүйелер қалыптасуының қайнар көздері, яғни шығу тегі, сонымен қатар олардың пайда болу уақыты жағынан да күрделі және біркелкі емес. Өйткені, ғылымның, мәдениеттің, өндірістік қызметтің белгілі бір саласына қатысты терминологияның тарихы, ең алдымен табиғат пен қоғам туралы білімнің даму заңдылығы болып табылады. Сондықтан да кез келген ғылымның тарихы сөзсіз осы саладағы ұғымдар мен терминдердің даму тарихын қамтиды:

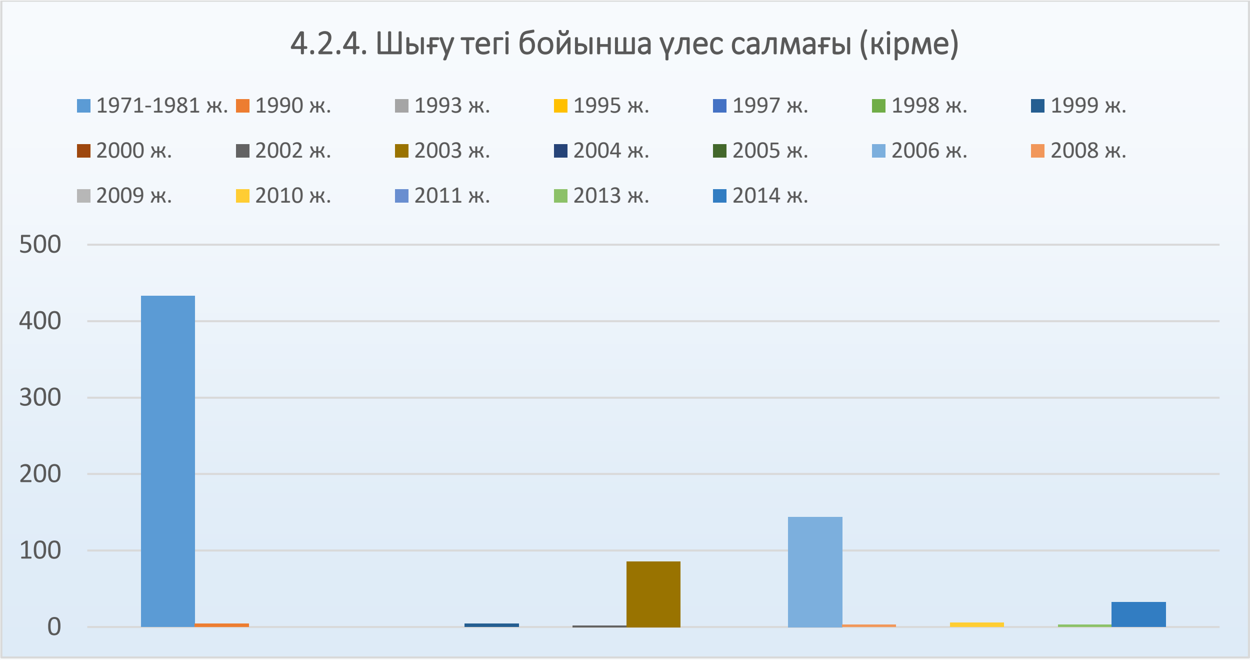

4.2.4 Шығу тегі бойынша үлес салмағы:
кірме – 717
оның ішінде:

1971-81 – 433; 1990 – 4; 1993 – 0; 1995 – 0; 1997 – 0; 1998 – 0; 1999 – 4; 2000 – 0; 2002 – 2; 2003 – 86; 2004 – 0; 2005 – 0; 2006 – 144; 2008 – 3; 2009 – 0; 2010 – 6; 2011 – 0; 2013 – 3; 2014 – 32

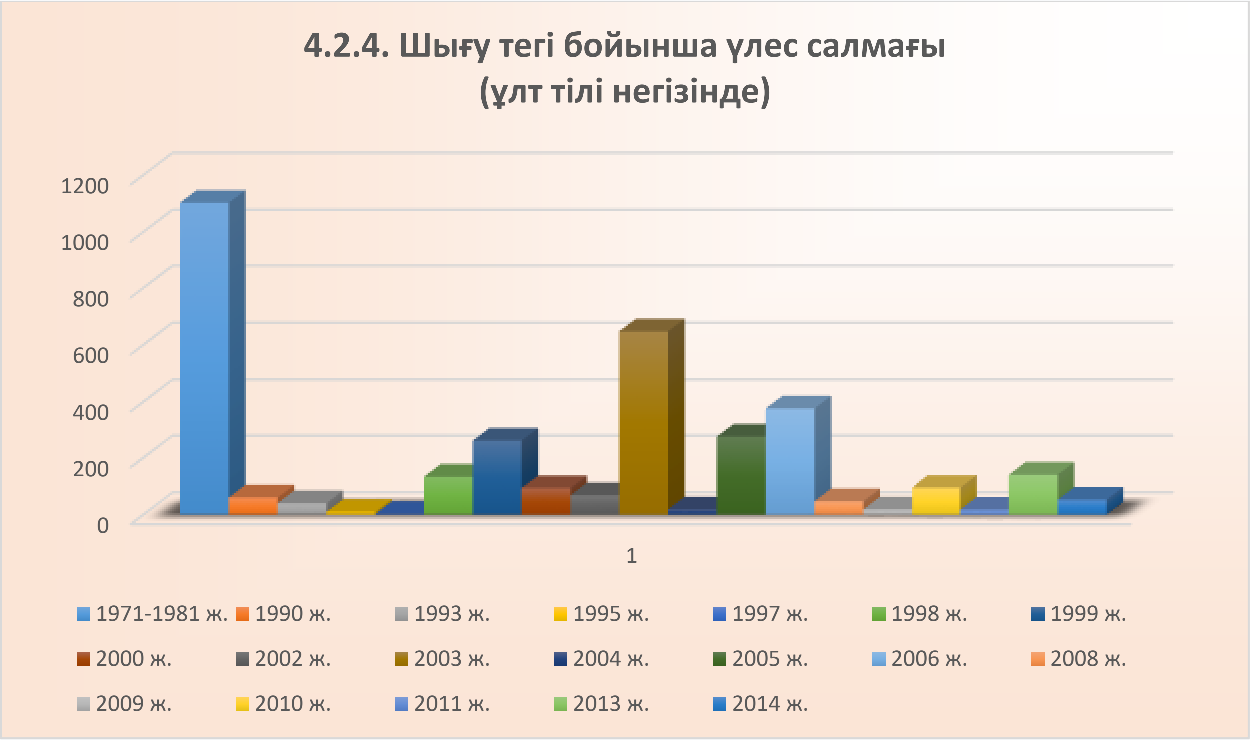

ұлт тілі негізінде-3450
оның ішінде:

1971-81 – 1102; 1990 – 60 1993 – 40; 1995 – 9; 1997 – 2; 1998 – 133; 1999 – 260; 2000 – 93; 2002 – 68; 2003 – 647; 2004 – 18, 2005 – 247; 2006 – 376; 2008 – 47; 2009 – 18; 2010 – 94; 2011 – 17; 2013 – 140; 2014 – 52

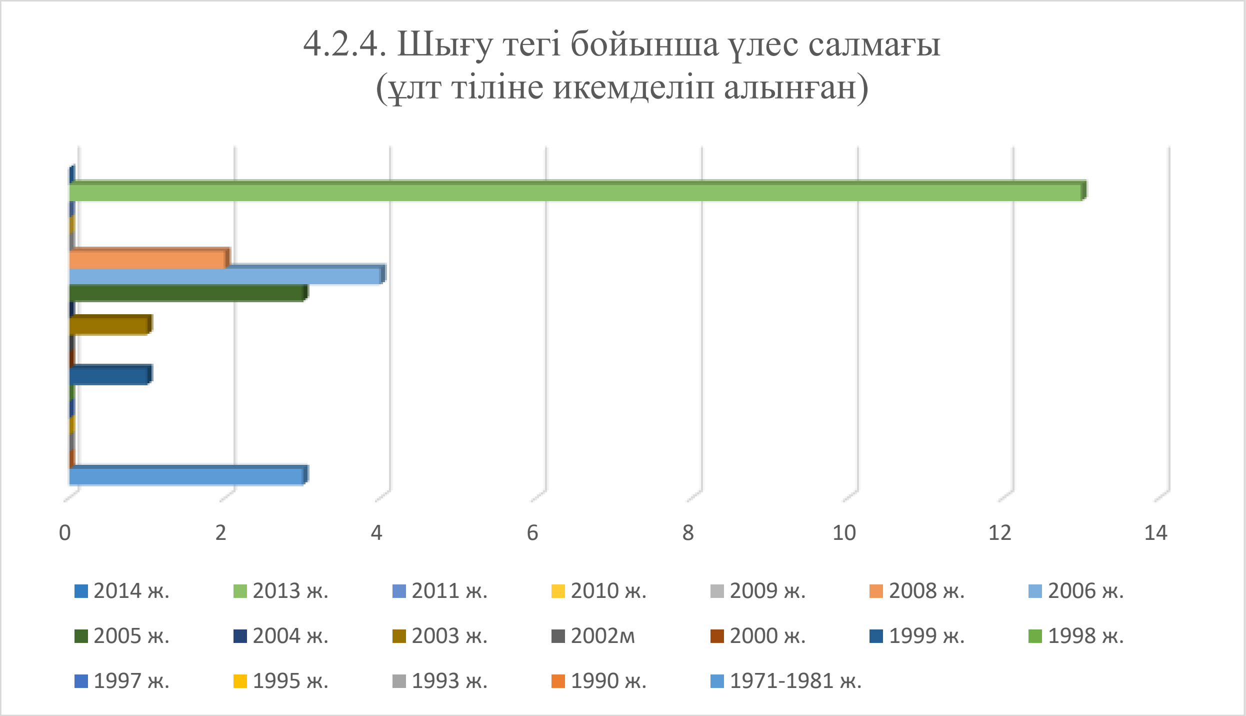

ұлт тіліне икемделіп алынған-27

оның ішінде:

1971-81 – 3; 1990 – 0; 1993 – 0; 1995 – 0; 1997 – 0; 1998 – 0; 1999 – 1; 2000 – 0; 2002 – 0; 2003 – 1; 2004 – 0, 2005 – 3; 2006 – 4; 2008 – 2; 2009 – 0; 2010 – 0; 2011 – 0; 2013 – 13; 2014 – 0

гибрид-1522

оның ішінде:

1971-81 – 397; 1990 – 15; 1993 – 1; 1995 – 1; 1997 – 0; 1998 – 57; 1999 – 28; 2000 – 3; 2002 – 19; 2003 – 217; 2004 – 4, 2005 – 24; 2006 – 563; 2008 – 5; 2009 – 0; 2010 – 5; 2011 – 9; 2013 – 155; 2014 – 19

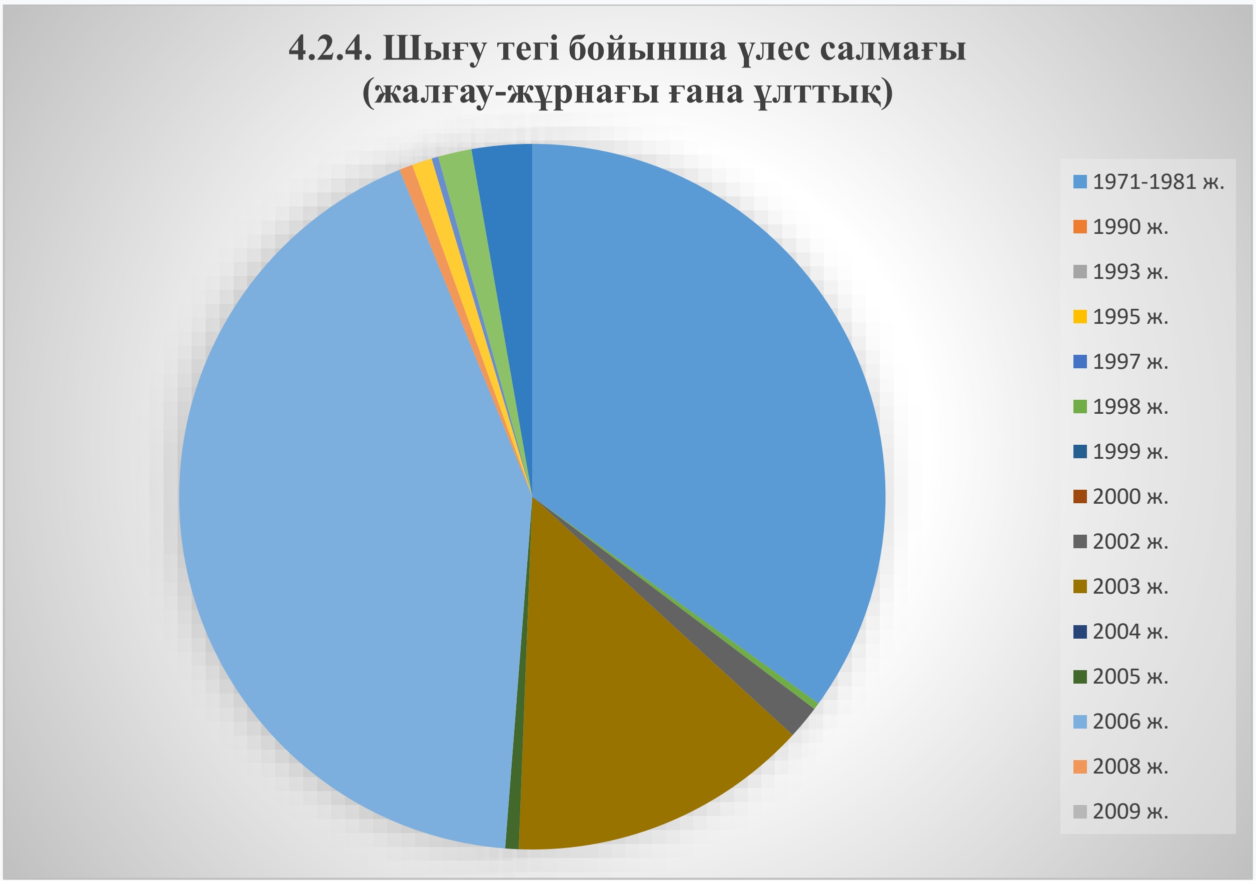

жалғау-жұрнағы ғана ұлттық-326

оның ішінде:

1971-81-114; 1990-0; 1993-0; 1995-0; 1997-0; 1998-1; 1999-0; 2000-0; 2002-5; 2003-45; 2004-0, 2005-2; 2006-139; 2008-2; 2009-0; 2010-3; 2011-1; 2013-5; 2014-9.

VI Қазіргі тіл ғылымында терминдер мен жеке терминологиялық жүйелерді зерттеуге байланысты мәселелер үнемі қызығушылық тудырып отырғаны белгілі. Өз кезегінде, бұл терминологияның қазіргі білім жүйесіндегі, адамның барлық практикалық іс-әрекетіндегі рөлімен, сонымен қатар жалпы сөздегі терминдік мағынаны қалыптастыру мәселесін қамтитын бірқатар шешімін таппаған, даулы мәселелердің болуымен түсіндіріледі. Жалпықолданыстық мағынаның терминологиялық мағынаға айналу тетігін зерттеу жаңа ғылыми міндет болып табылады, оның шешімі ең алдымен сөздің семантикалық құрылымында болып жатқан терең үдерістерді талдауда жатыр. Бұл ретте терминологиялық мағынаның қалыптасуы тек семантикаға ғана емес, сонымен бірге лексикалық бірліктің жүйелік байланыстарына,

оның парадигматикалық және синтагматикалық қасиеттеріне де әсер ететін күрделі үдеріс болғандықтан, әртүрлі белгілер кешенін ескеру маңызды. Ал, бұл аталған күрделі мәселелердің шешімі тікелей терминнің дефинициясына байланысты.

6	4.3.1	Анықталған дефинициялардың саны	6039

VII Кәсіби қарым-қатынасты сәтті жүзеге асыру үшін терминологиялық сөздіктер жасалады. Жалпы ғылыми ой, оның ішінде терминология саласы да бір орында тұрмайды. Ғылыми мектептердің жаңа идеялары жаңа терминдерді тудырады, оларды лексикографияда тіркеу қажеттілігі туындайды. Терминологиялық сөздіктер ойды вербалдау, сөздің ұғым көлемін теориялық негіздеу, жіктеу қажеттілігі нәтижесінде туындайды. Сондықтан да терминнің терминологиялық сөздікте тіркелу мәселесі арнайы қарастыруды қажет ететін мәселелер қатарына жатады.

4.4.1 Терминологиялық сөздіктерде
тіркелгендердің саны
оның ішінде:

1971-81 – 642; 1990 – 41; 1993 – 39; 1995 – 7; 1997 – 2; 1998 – 56; 1999 – 134; 2000 – 71; 2002 – 42; 2003 – 396; 2004 – 10, 2005 – 189; 2006 – 102; 2008 – 20; 2009 – 13; 2010 – 54; 2011 – 6; 2013 – 22; 2014 – 20

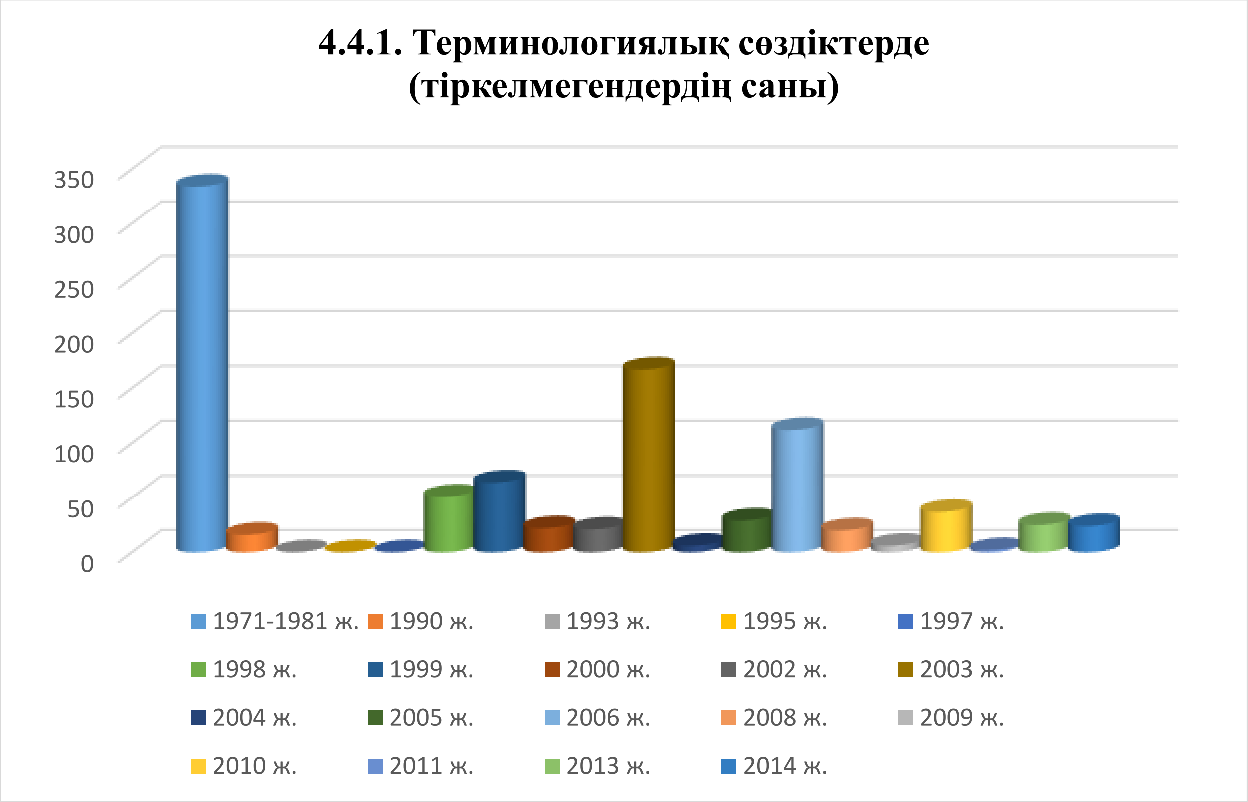

тіркелмегендердің саны
оның ішінде:

1971-81 – 334; 1990 – 16; 1993 – 0; 1995 – 0; 1997 – 0; 1998 – 51; 1999 – 64; 2000 – 22; 2002 – 21; 2003 – 167; 2004 – 6, 2005 – 29; 2006 – 112; 2008 – 20; 2009 – 6; 2010 – 37; 2011 – 2; 2013 – 25; 2014 – 24

VIII Қазіргі терминтаным ғылымында қалыптасқан тұжырым бойынша, терминологиялық жүйе дегеніміз – шекарасы шындықтың белгілі бір әлеуметтік ұйымдасуы арқылы анықталатын тұйық лексика мәнмәтіні. Ғалымдардың басым көпшілігі, терминнің мәнмәтіннен тәуелсіздігі туралы қорытындыға келді. Осы орайда, терминнің мағыналық мазмұны термин білдіруге тиіс ұғымға байланысты; оның мағынасы қолданылған сөйлемге тәуелді бола алмайды, тек ұғымдардың бүкіл жүйесімен және сәйкесінше берілген білім саласының терминологиясымен ғана анықталуы керек. Терминнің басты ерекшелігі айтылуында емес, мазмұн көлемі, термин мағынасының ғылыми дискурстағы жұмсалым сипатында.

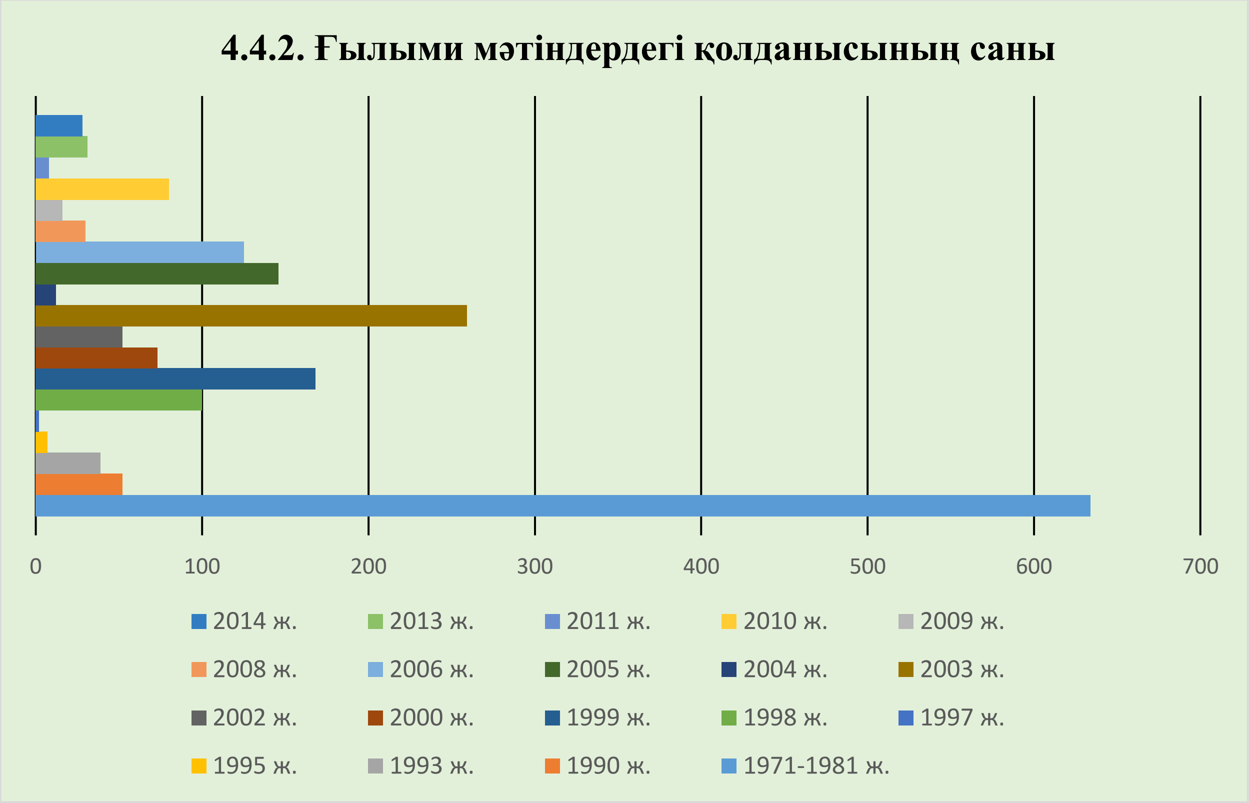

4.4.2 Ғылыми мәтіндердегі қолданысының саны-1862
оның ішінде:

1971-81 – 634; 1990 – 52; 1993 – 39; 1995 – 7; 1997 – 2; 1998 – 100; 1999 – 168; 2000 – 73; 2002 – 52; 2003 – 259; 2004 – 12, 2005 – 146; 2006 – 125; 2008 – 30; 2009 – 16; 2010 – 80; 2011 – 8; 2013 – 31; 2014 – 28

IX Терминдер арнаулы тілдің семантикалық өзегі болып табылады және негізгі мазмұндық ақпаратты береді. Арнаулы тілдерде орталықтық орын алатын терминологияның қалыптасуы мен дамуы белгілі бір дәрежедегі дербестікке ие болып келеді. Осымен байланысты терминді бағалаудың лингвистикалық критерийлері, атап айтқанда, оның нормативтік талаптарға сәйкес келуі осыдан туындайды. Жалпы алғанда, лингвистикалық нормативтілік дегеніміз – терминнің жасалымы мен қолданысының дұрыстығы болып саналады. Терминжасам мен терминнің жұмсалым үдерістері стихиялы емес, тіл мамандары мен терминологтардың бақылауында болатын саналы-мақсатты үдерістер болып табылады. Бұл терминологияның жүйелілігі, терминнің мәнмәтіннен тәуелсіздігі, термин қысқалығы, оның абсолютті және барынша бірмағыналылығы, түсінікті әрі жеңіл, оңай қабылданатыны т.б.

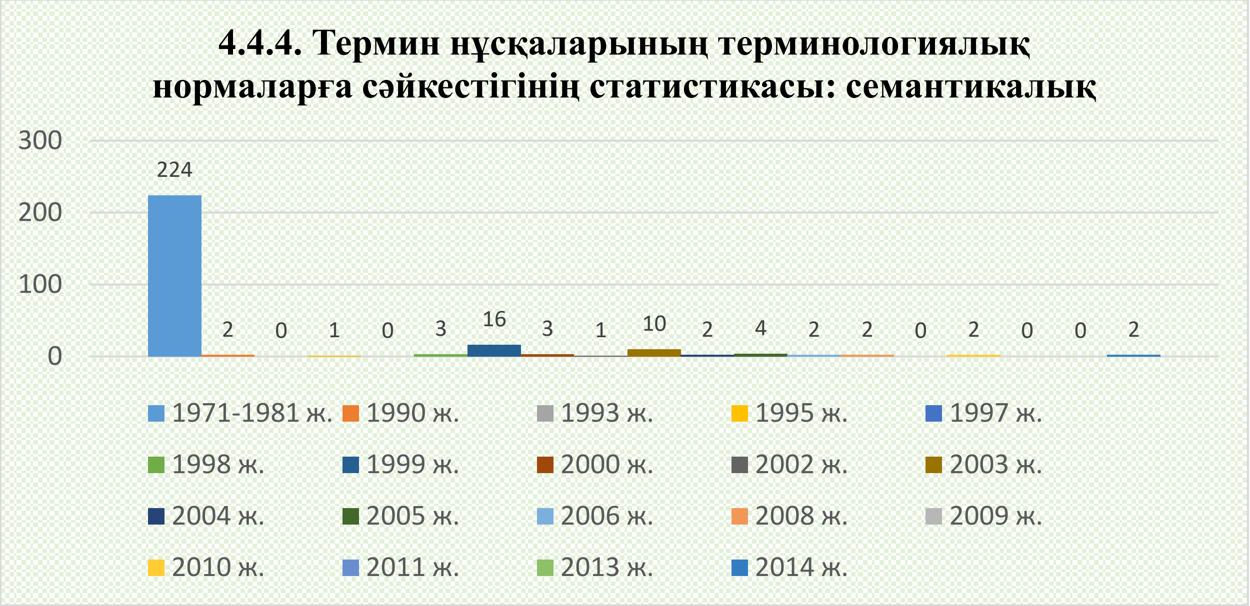

4.4.4 термин нұсқаларының терминологиялық нормаларға сәйкестігінің статистикасы:
семантикалық

1971-81 – 224; 1990 – 2; 1993 – 0; 1995 – 1; 1997 – 0; 1998 – 3; 1999 – 16; 2000 – 3; 2002 – 1; 2003 – 10; 2004 – 2, 2005 – 4; 2006 – 2; 2008 – 2; 2009 – 0; 2010 – 2; 2011 – 0; 2013 – 0; 2014 – 2

формалдық

1971-81 – 46; 1990 – 2; 1993 – 0; 1995 – 0; 1997 – 0; 1998 – 0; 1999 – 8; 2000 – 2; 2002 – 2; 2003 – 2; 2004 – 0, 2005 – 4; 2006 – 5; 2008 – 0; 2009 – 0; 2010 – 0; 2011 – 0; 2013 – 0; 2014 – 0

прагматикалық

1971-81 – 22; 1990 – 0; 1993 – 0; 1995 – 0; 1997 – 0; 1998 – 0; 1999 – 0; 2000 – 0; 2002 – 1; 2003 – 9; 2004 – 0, 2005 – 0; 2006 – 0; 2008 – 0; 2009 – 0; 2010 – 0; 2011 – 0; 2013 – 0; 2014 – 0

10	4.4.5	Ұтымды термин нұсқасының статистикасы	305

Сонымен, бекітілген терминдерге мониторинг жасау барысында мынадай қорытынды жасадық: терминнің терминологиялық жүйе саласына қатысы көп жағдайда ескерілмейді (4.4.5 қатысты);

- термин білдіретін ұғымның бірмағыналылығы мен дәлдігі терминологияға ғана тән. Терминдерді бекіту барысында аталған талап қатаң сақталуы қажет;

- жүйелілік: кез келген термин белгілі бір терминологиялық жүйеге жатады. Термин өз мағынасында онда қолданылатын параметрлерге негізделеді;

- тілдік дұрыстық: аталымдардың кез келген түрлері мен категорияларының белгілі бір үлгілеріне сілтеме жасау заңдылығына негізделген сөзжасамдық құралдардың дұрыс қолданылуына мән беріліп, ол терминдерді бекіту барысында ескерілуі қажет;

- қолданылуы немесе жұмсалымдық критерийі: қолданыс жиілігі тек заңдастырылған түрде (ресми құжаттарда) ғана реттеледі, алайда кей ғылыми дискурстардағы қолданылу басымдылығы ұлттық дәстүрмен, ауызша кәсіби тілдесіммен тікелей байланысты ерекшеліктер де ескерілуі керек.

- тілдік бағдар: кірме термин мен ана тілінің негізінде жасалған терминнің арасында орын алатын түрлі жағдайларда ұғымды таңдау маңызды. Жүйелі тәсілдің қолданылуы ерекше мәнге ие, өйткені онсыз терминологияның ұғымдардан ажырауы көбейе береді. Сол себепті де лингвистикалық стандарт терминдердің құрылымы мен семантикасының

арақатынасын, лексикалық бірліктің мазмұн межесі мен тұрпат межесінің байланысын қамтамасыз ететін құрал.